

mõõtu pidada, nõnda et selge mõistus igas asjus tüüri-meheks jääb.

Kuudas oli lugu teistes Weneriigi osades? — Küsimine: Mis kasu toimab Sewastopoli toledused, Moskwa linna hirmsad laastamised, Poolamaa alalised tapmised, põletamised ja rüüstamised ja werised kollupõrkamised juutide ja wenelaste wahel, ja kõik muud kuritööd teistes kohtades? — Otsata õnnetust, waesust ja wiletsust! Itaalia warandus wähenes selle läbi mitme tuhanda miljoni rubla wäärt, nõnda et isegi suur Jaapani sõda Weneriigile rohkem ei tulnud maksma kui alalised toledused rahutused, streigid ja mässud minewa aasta jooksul. Kes on kõige nimetatud kurwa nähtuste juures süüdlane? Üks ajab süüd ühe, teine teise peale, ehk küll igal ühel, kes awalikus elus töötab, enam ehk vähem oma jagu süüdi oli. Ajalehed ja rahwajuhid tegiwad wiististe kül kõige enam pattu sellega, et nad oma lubamistes rahwa wastu liig laugele lässiwad. Esimestel Riigiduuma walimistel oli kaks peaparteid, teine oli konstitutsioneel monarhiline, teine konstitutsioneel demokraatiline, ehk nagu wiimast pärastpoole nimetati: Radettide partei. Need kaks parteid wõitlestiwal walimistes teine teise wastu. Radettid wõitsiwad, sest et nad kõik lubasiwad anda, mis rahwas (tööliste, tööta ja maata inimesed) iganes igatses, ja sellega saiwad nad, nagu ütelda, kätte tule wahela. Nende parem teadmine ja mõistus ütles neile, et nell wõimata on kõiki rahwa soovisid täita, aga rahwas, iseäranis Süda-Wenemaal, nõudis, et kõik maa talupoegadele antakse ja eraomandus ära kaotatakse. Selle olusorra tagajärjel ei tulnud siis ta Riigiduuma lahetuulise tegewusest mitte midagi wälja, ja ta lõpetas oma tegewust Wiiburi üleskutsega, mida ainult kahetseda tuleb, sest et selle allakirjutajad enesele walitsuse poolt protsessi laela tõmbasiwad ja sellega uue duuma walimistest eemale on tõrjutud.

Selle kuud on Wenemaa ilma duumata. Detsembri kuul algawad uued walimised, mis riigi rahwastele jälle tööd annawad ja nende tähelepanemist mässulise liikumise poolt ära pöörawad. Selle wahel aja sees, kui duumat ei olnud, on walitsus mitmed parandused ette wõtnud: Siin ja seal maad talupoegadele (maata inimestele) wälja jaganud, uue ukaasi läbi mitmed litsendawad määrused talupoegade kohta ära kaotanud ja nad teiste seisustega seaduse ees ühewääriliseks tunnis-

tanud, mis omalt loholt suur samm parema poole on. Nagu näha, on Walitsusel kindel nõuu, hoolimata kõigist tatistustest, 17. Oktobri manifesti põhjale jääda ja sel alusel parandamise tööd edasi teha, kui uus duuma tegewusesse astub. 17. Oktober on oma tagajärgedes nii tähendusrikas, et seda päewa jäädawaks igaaastaseks mälestuspühaks Weneriigis tuleks teha.

Läänemere tubermangudes ei ole lugu mitte sugugi parem olnud kui muul Wenemaal, iseäranis Kuuramaal ja Lõuna-Liivimaal. Põhja Liivimaal on rahwas rahulik olnud ja kõige rahuliseks weel Tartu linnas, nõnda et Wenelasedgi tõendasiwad: meil on siin paradiisiline elu ja rahu. Tartule tuli see suureks õnneks, et siin juba wara kodanlik kaitsewägi ilma sõjariistadeta asutati. See mõjus. Olesk Riia linn omale sarnase kaitsewäe muretsenud, rewolutsion olesk juba ammugi maha rüütud olnud ja rahu jalale seatud. Nõnda wõib mäss weel kaua edasi kesta. Suur wabaduse liikumine on meie maale kurwa nähtuste tõrwal ta head toonud. Rahwa emakeel on koolides lubatud, kui ta eetsa erakoolides ja alamates rahwakoolides. Iseäralist elawat tegewust awalasiwad Sakslased mõõdaläinud aastal oma koolide awamisega. See pani Gestlasi kihama ja ta nemad asutasiwad nooresoo-haridusseltsisid siin ja seal ja awasiwad pealegi Tartus eestikeelse tütarlaste gimnaasiumi. See eestuju mõjus ka teiste Eesti linnade peale. Iga rahwas ja seltskond katsub näidata, mis ta wabaduse pälese al elades suudab lorda saata ja ära teha. Kõik see on rõõmustaw näha ja tõutab tulewikus rohket saati ja head edu. Loota on, et põnew seisuford Sakste ja Gestlaste wahel ta lord paraneb, nii pea kui sanatismus wäheneb ja mõistus jälle wõimust wõtab, hoolimata sellest, et rahwajuhid sellest midagi ei taha teada. Wõit jääb sellele, kel lipufirjak „õigus“!

Märtsikuul suri latalt tuntud ja Gestlaste kestel lugupeetud saksa soost õpetaja Wilhelm Franzen. Ta wõttis Eesti rahwa täekäigust elawalt osa, iseäranis orjuse ajal, kus rahwal raskest ajad oliwad. Soojad järeleühanded Eesti ajakirjanduses tema surma korral annawad sellest tunnistust.

Selsamal ajal pani ta Liivimaa piiskop G. Dehrn haiguse pärast oma ammeti maha ja tema asemele astus Theophil Waechtens. G. Dehrn'i tagasiastumist tuleb